

NAMIBIA SENIOR SECONDARY CERTIFICATE

FIRST LANGUAGE SETSWANA ORDINARY LEVEL

4110/3

PAPER 3 Literature

2 hours

Marks 60

2017

Additional Materials: Answer Book

INSTRUCTIONS AND INFORMATION TO CANDIDATES

- Write your answers in the Answer Book provided.
- Write your Centre Number, Candidate Number and Name in the spaces on the Answer Book.
- Write in dark blue or black pen.
- Do not use correction fluid.
- Answer **three** questions, **one** from Section A **Poetry**, **one** from Section B **Prose** and **one** from Section C **Drama**. Of the three answers, **one** must be an essay.
- Pay attention to spelling, punctuation and sentence structure.
- The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.

DITAELO LE TSHEDIMOSETSO GO BAITHUTI

- Kwala dikarabo mo Bukaneng e o e neetsweng.
- Kwala Nomore ya Sentera, Nomore ya Gago ya bokwadi le Maina a gago mo Bukaneng e o neetsweng.
- Dirisa pene e pududu jwa loapi kgotsa e ntsho.
- O kopiwa gore o seka wa dirisa dipene tse di phimolang fa o fositse.
- Araba dipotso **tse tharo**, e le **nngwe** mo Karolo A **Maboko**, e **nngwe** mo Karolo B **Porosa** le e le **nngwe** mo Karolo C **Terama**. Mo dikarabong tse tharo e le **nngwe** e tshewanetse e nne tihamo.
- Tlhokomela mopeleto o o fosegileng, matshwao a puiso le popego ya dipolelo.
- Maduo a neetswe mo masakaneng [] mo bokhutlong jwa potso nngwe le nngwe.

This document consists of **8** printed pages.

Republic of Namibia

MINISTRY OF EDUCATION, ARTS AND CULTURE

KAROLO YA A: MABOKO

Tlhopa potso e le **nngwe** go tswa mo karolo ya A.

- 1 Buisa leboko le le latelang gore o tle o kgone go araba dipotso tse di fa tlase ka bokgabane.

Molodi wa Setswana: M B Kelaotswe**Khudu**

Molodi wa Setswana: M B Kelaotswe
 Khudu
 Ke nna Khudu
 Nna morena wa barena
 O ba reng bonya ke jwa eng
 Ke re lepotlapotla ke la basimanyana
 Rona botonakgolo re gata ka borepa
 Re tsamaya serena kgomo tse ditona.

Maoto ke dikokoropo
 Ke digobo tsa monna a le motona
 Ka ke goditse borremogologolwane
 Ka maoto a ile a gaupana
 Ka ba ne batshaba go sasankega
 Ba tshaba go ya ntweng.

Basimane ba nja setshego
 Ba re monna ke yoo ka makwapa
 Ka maoto a a magwata
 Ba re bokhudu banna ba batona
 Metsi ba a tshaba lebaibai
 Ba tshaba le go a ipaya tilhaeng.

Jase ke apere e e dibata
 Ana nkoko a itse go baya dibata
 Setswerere sa mosadi a itse go roka
 A sa tshabe go tlhajwa ke nnale diatleng
 A itse fa a direla monna yo motona khudu
 Kgaitsadie khudubane le kgaga.

Tlhogo ke lenonobi
 Le nwanwaelela teng le ntle
 Ka Seradiba sa phantlane
 Ke serala sa go anega lengangale
 Ditlhong di kalo ke le monnamogolo
 Ke tla re go go bona ke re tlhogo golwe!

(O B Otladisang)

- (a) Ke temana e fe mo lebokong le, e neelanang ka maikutho a mmoki go ya ka khudu. Neelana ka dintlha go tswa mo lebokong. [3]
- (b) Maikutlo a gago ke eng ka poko e? Neela ka ntlha tse nne go tiisa karabo ya gago. [4]
- (c) Mmoki o batla go re bolelela eng ka go dirisa mothofatso mo pokong e. Tshegetsa karabo ya gago ka dintlha go tswa mo pokong. [4]
- (d) Leboko le le fa godimo ke la mofuta ofe. Netefatsa seo o lebile popego le puo. [4]
- (e) Ke ka ntlha ya eng mmoki a ne a tshwantshana khudu le kudubane le kgaka. [2]
- (f) Mmoki o dirisitse khudu jang gore a tlhomphiwe ke diphologolo tse dingwe mo poko e. [3]
- [20]**

KGOTSA

- 2 Buisa leboko le le latelang gore o tle o kgone go araba dipotso tse di fa tlase ka bokgabane.

Selelo sa Mmoki: Motlase C.D. Mogotsi

Molekane

Godimo ga thaba ke ne ke tlhona,
 Matlho a tsepame lefatshe ka bophara.
 Kgakala mo kgopolong, dinonyane tsa bo di opela ka
 boitumelo,
 Mme melodi ya tsone ya ntshirrola pelo,
 Ka gakologelwa fa nna molekane ke mo tlhoka.
 Di ne di fofela tlase ka bobedi ka bobedi,
 Ka diatla di tshwaragane jaaka bana.
 Kgosikgolo di tsentse gare
 Gonne di ya go tsaya mohumagadi,
 Setšhaba se mo rata bobo.

Ke ne ka italetsa jaaka tlhoi,
 Ka duduetsa, ke betsanya makala;
 A kgosikgolo le mohumagadi ba gole
 Mme lefoko la bone le agelwe mosako,
 Mantswe a bone a e nne thuto fa gare ga balatedi
 Go isa losika lo lo diphofa
 Lo ikemela ka bo lone.
 Lo segofetse, lona bana ba loapi;
 Ga go yo o tla tshwanang le lona
 Fa a sa lo galaletse.

Kgosikgolo, morwarra, tsamaya, o ye gae,
 Thapelo ya gago badimo ba e tshotse.
 Pelo ya gago e go abetse matlhogonolo,
 Mme o tla nna morena wa lotso lwa eno,
 Le ditšhaba tsotlhe di tla go obamela.
 Batho botlhe mmogo le lefatshe ba tla go rata
 Fela jaaka le rona o re ratile.
 Matshwenyego a gago a tla fela,
 Mme sebesong sa ntlo ya gago o tla tshega ka
 boipelo,

- (a) Bolela ka fa mmoki a dirisitseng puo ka gone go romela molaetsa ko babading. [10]
 Kwala ka mafoko a le **125 – 150**.
- (b) Ke di temana di feng tse pedi tse tota di neeletsang molaetsa ka maikutlo a
 mmo ki fa a bona dinonyane? Neela dintlha go tswa mo lebokong. [10]
 Kwala ka mafoko a le **125 – 150**.

[20]

KAROLOYA YA B : PADI

Tlhopha potso e le **nngwe** go tswa mo karolo **B**.

- 3** Buisa nopollo e e latelang gore o tle o kgone go araba dipotso tse di fa tlase ka bokgabane.

Bogosi Kupe: D. P. Semakaleng Monyaise

Le gale monna o bolawa ke se a se jeleng. Bothata jo lo bo tshwereng le rona re bo kakatletse, ga se lona fela. Bogosi, Bakwena ke kupe. Ke dumela gore lo itse kupe. Bogologolo tala e ne e re fa go le ntwana, kgotsa tlala, kgotsa leuba, le fa e ka nna tlalelo efe fela, kgosi e abele badimo kgomo ya moroba e e se nang mmala osele gope. Fa e le tshwaana e le tshwaana gotlhe, fa e le tshwana e le tshwana gotlhe. E tla ntshiwa mo gae e lelekelwa kwa nageng, e sa disiwwe ke ope fa e se beng ba yone. Ga e gangwe ke ope, ga e ruiwe ke ope, Fa e sule ga e jewe ke ope.” Banna ba tlhoma ditlhogo.

“Kgomo e, e tla gola e nna e le esi kwa nageng koo: fa dipula di na e tla nona, e phatsima kadikadi, e be e ipolaelwa ke botsofe. Fa dipula di sa ne jaaka mononwaga jaana, e tla bolawa ke borole. Le fa o e bona ga o e gape le dikgomo tsa gago; beng ba yone ba itse botoka go na le wena ka yone. Kgomo e ke yone kupe. Le bogosi bo ntse jalo. O se leke go bo tlola; ga se letsoku. Bo na le beng, bagaetsho; ga se mongwe le mongwe yo o tshwanetseng go bo gapa. Go magosi a le mantsi a a eletsang e kete go kabo go le gone go apolela mongwe, kgotsa go adimana ka bogosi malatsinyana, fela gore ba ikhutse, mme ga go yo, gonne dilo tse di na le beng. Fa lo bona bogosi bo none, bagaetsho, se bo tsweleng pelo. Bakwena lo nkutlwile,” A dula fa fatshe.

- (a) Go na le dikgotlhang tse pedi tse di tlhagelelang mo Pading e, di ile tsa rarabololwa jang? [4]
- (b) Mokwadi o dirisitse puo jang go akgela mo thitokgang ya Padi e. Neela ka dintlha tse pedi go garela karabo ya gago. [4]
- (c) Ditiragalo di diragalela mo motsing. Go na le kgosi ya Bakwena. Lereo kupe le tswantshangwa le kgomo. [2]
- (d) Ke ditiragalo tse pedi difeng mo Pading e tse di inyalanang le ditiragalo tsa botshelo jwa nnete. [4]
- (e) Ke modiragatsi mang o mo tlhompang thata mo pading. Ntsha dintlha mo pading go tiisa karabo ya gago. [4]
- (f) Modira - kagiso tlhotlhoeletsa kagiso gore enne gone jang mo ditlamoragong tsa padi. Tiisa karabko ya gago ka dintlha go tswa mo pading. [2]

[20]**KGOTSA**

4 Baswabile: Rremogolo Motlhaping

Bolela gore mokwadi o rotloeditse maikutlo a rona ka tsela e e ntseng jang ka botsalano jwa banna mo pading e.

Kwala ka mafoko a le **250 – 300**.

[20]

KAROLO YA C: TERAMA

Tlhopha potso e le **nngwe** go tswa mo karolo **C**.

- 5 Buisa nopolo e e latelang gore o tle o kgone go araba dipotso tse di fa tlase ka bokabane.

Nko ya kgomo: T. L. Tsambo

Marumo: Tlotlang dikgakololo tsa badiri- ka – lona. Le mororo go di tlotla e se go di amogela. Nnang bareetsi ba ba tsebentlha le kelotlhoko, Gore le lona lo bua, lo nneng le bareetsi. Tsamaiso ya sekolo le kgetse ya tsie e a dikwa, Mme gape e mebala jaaka pitse e tilodi. Itse gore fa o thaba mmala o montsho ka lerumo, Le fa mmaleng o mosweu botlhoko bo a utlwala, Motlhatlhobo ke motho, ga se ledimo lejabatho, Le mogokgo a tshosetsang barutabana ka lona. Tirisano mmogo fa e teng mo sekolong, Go ka se diragale tse di builweng ke rre Noge. (O ya kwa go Senkepeng, o mo fa seatla) Ke akgola le wena mogokgo Senkepeng. Mo tirong e ntshwa ya kgwetlho e kgolo. Ke solofela fa re tla dira mmogo monate gape.

Senkepeng: Ijoo, nthuseng!
(O wela fa fatshe, o a idibala)

Pule: Thusang rre Senkepeng ke yoo bagaetsho! Re a leboga, rre Marumo. Tiro ya letsatsi re e weditse. Beelang rre kwa meriting. Thusang, bathong!

(Selepe o tla ithaganetse le RraMarumo le Mmamarumo.
Bodutu o kwa morago o tla a lela)

MmaMarumo: Marumo ngwanaka, ntwana o e lola;
Maungo a boitshoko o a kotutse.
Re motlotlo ka wena.

RraMarumo: Ke nnete, mosimane wa me!
Nko ya kgomo mogala tshwara thata,
E se re o utlwa sebedu wa kgaoga.

Selepe: A Modimo o o kwa godimodimo
A go okeletse, a bo a go re bolokele!
Molekane, ke a go akgola.

Marumo: Ke a leboga.

Bodutu: Senkepeng! Senkepeng!

Pule: Mma ga a swa o idibetse; O tla tsoga mo nakong e khutshwane.

Bodutu: Ijoo, monna wa me! Senkepeng, Ntikwe o ipolaile: O ikonopetse fa pele ga bese. Tsweetswee, o se ka wa mo latela! Senkepeng!
(O a lela)

- (a) Ke molaetsa o feng o mokwadi o le kang go o romela mo babading mo terameng e. Neela ka dintlha di le nne [4]
- (b) Setlhogo Nko ya Kgomo se inalandse jang le thitokgang ya terama e. Neela dintlha di le pedi [2]
- (c) O nagana gore go ka bo ga ntse jang fa o ka bo o le Marumo. Nopola tiragalo mo terameng go tiisa karabo ya gago. [4]
- (d) Mokwadi o diritse jang dikgato go re bontsha maitsholo a badiragatsi mo terameng. Neela ka dintlha di le nne. [4]
- (e) Senkepeng o ile a tsaya jang molaetsa wa gore Marumo o ya go nna Motlhatlhabi. [6]

[20]

KGOTSA

6 Dintshontsho tsa Lorato: L. D. Raditladi

Mokwadi o dirisitse jang badiragatsi bagolo go isa molaetsa kwa babading.

Kwala tlhamo e e nang le mafoko a a magareng ga **250 – 300**.

[20]